

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 57 0 Пс 130229 21 Рев
Бања Лука, 02.11.2022. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Тање Бундало, као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Даворке Делић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља К. д.о.о. Б., заступан по А.О., адвокату из Т., против тужене Републике Српске - Влада, заступана по Правобранилаштву Републике Српске, ради плаћања дуга и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 130229 21 Пж од 29.6.2021. године, на сједници одржаној 02.11.2022. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја, обје нижестепене пресуде се преиначавају тако што се тужена обавезује да тужитељу исплати износ од укупно 15.547,00 КМ са законском затезном каматом од 22.02.2007. године до исплате.

У преосталом дијелу ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 130229 19 Пс од 19.10.2020. године одбијен је тужбени захтјев којим је тражено да се тужена обавезе да тужитељу на име накнаде материјалне штете исплати износе таксативно наведене у изреци те пресуде са каматом. Тужитељ је обавезан да туженој накнади трошкове спора у износу од 16.250,00 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 130229 21 Пж од 29.6.2021. године жалба тужитеља је одбијена и потврђена првостепена пресуда.

Благовремено изјављеном ревизијом тужитељ побија другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се оспорена пресуда преиначи тако што ће се у цијелости усвојити тужбени захтјев.

Тужена је у одговору на ревизију оспорила наводе ревизије и предложила да се ревизија одбије.

Ревизија је дјелимично основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да му тужена накнади штету у виду обичне штете и измакле користи, коју је претрпио због раскида уговора, те да му врати износ који јој је исплатио на име извршења уговора.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је слиједеће чињенично стање: да су странке дана 26.02.2007. године закључиле 2 уговора о концесији, у којима су утврђени права и обавезе уговарача; да је првим уговором тужитељу дата концесија за експлоатацију руде каолина, а другим уговором му је дата концесија за експлоатацију техничког грађевинског камена дацита; да је првим уговором тужитељ преузео обавезу да исплати тужитељу износ од 4.987,00 КМ на име једнократне накнаде за концесионо право, а по другом уговору да му по том основу исплати износ од 10.560,00 КМ, које обавезе је тужитељ испунио дана 22.02.2007. године; да је први уговор закључен на период од 30 година, а други на период од 16 година; да се наведеним уговорима тужитељ обавезао да прије почетка изградње рударских објеката финансира рјешавање имовинско - правних односа на некретнинама на којима се требала вршити експлоатација тј. да дотадашњим носиоцима права кориштења и располагања обезбиједи накнаду, да у року од 30 дана достави туженој динамику улагања финансијских средстава те висину и начин обезбјеђења тих средстава, да изради пројектну и другу документацију потребну за изградњу рударских и других објеката у фиксно одређеним роковима; да је тужитељ уговорима преузео и обавезу да прибави неопозиву безусловну банкарску гаранцију, да обезбиједи надзор над извођењем радова, да набави потребну опрему, осигура објекте и запослене раднике те да започне комерцијални рад одн. производњу у фиксно одређеним роковима; да уговори садрже клаузулу да ће бити раскинути на штету тужитеља ако он не испуни преузете обавезе у уговореним роковима; да је тужитељ по закључењу уговора започео припремне радове, да је прибавио елаборат о резервама, да је у сврху пробе откопао око 60 тона каолина, али да у уговореном року није почео са производњом односно експлоатацијом каолина јер није прибавио потребну пројектну и другу документацију нити је изградио рударске и друге објекте потребне за ту сврху; да тужитељ нема запослених радника нити просторија за рад; да је због неиспуњења обавеза тужитеља у уговореним роковима, тужена 18.12.2013. године донијела рјешења о раскиду спорних уговора; да је тужитељ у управном спору побијао законитост тих рјешења, али да је његова тужба одбијена, па су рјешења тужене о раскиду уговора стекла својство коначности и правоснажности.

Полазећи од ових утврђења нижестепени судови су, позивом на одредбе чл. 130, 132, 172. и 189. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО) у вези са одредбама члана 30. Закона о концесијама („Службени гласник Републике Српске“ број 25/02 до 92/09) одн. члана 46. сада важећег Закона о концесијама („Службени гласник Републике Српске“ број 59/13), одбили тужбени захтјев налазећи да у радњама тужене нема противправности јер су предметни уговори раскинути кривицом тужитеља који у уговореним роковима није извршио преузете обавезе нити је тражио продужење тих рокова. Обзиром да су судови везани за коначне и правоснажне управне акте, у овој парници се више не може поставити питање законитости рјешења тужене о раскиду спорних уговора јер је о томе правоснажно одлучено у управном спору. Обзиром да тужитељ није доказао да из оправданих разлога

није извршио уговорне обавезе, нижестепени судови су у цијелости одбили његов тужбени захтјев као неоснован.

Нижестепене пресуде су правилне у дијелу којим је одбијен захтјев за накнаду материјалне штете на име набавке опреме и машина, израде елабората и пројеката те истраживања као и изгубљене добити.

Неосновано се у ревизији наводи да другостепена одлука не садржи ваљане разлоге одн. да није одлучено о релевантним жалбеним приговорима. Одлуке нижестепених судова се темеље на правилној оцјени проведених доказа, у смислу члана 8. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“ број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13, даље: ЗПП), а дати разлози су у сагласности са утврђеним чињеничним стањем.

Одредбама члана 124. ЗОО је прописано да у двостраним уговорима, када једна страна не испуни своју обавезу, друга страна може, ако није нешто друго одређено, тражити испуњење обавезе или, под условима предвиђеним у идућим члановима, раскинути уговор простом изјавом, ако раскид уговора на наступа по самом закону, а у сваком случају има право на накнаду штете. Ради се, дакле, о једном од начина престанка уговора и то о једностраном раскиду, за разлику од споразумног раскида уговора. Под једностраним раскидом се подразумијева законом или вољом уговорних страна предвиђена могућност престанка иначе ваљаног уговора, његовим једностраним раскидањем, без пристанка друге стране.

Раскид уговора због неиспуњења реализује се одређеним радњама повјериоца у зависности од тога да ли рок испуњења обавезе представља битан елемент уговора (члан 125. ЗОО) или нема такво значење. Ако је у уговору био уговорен рок испуњења обавезе дужника као битан састојак тако да се ради о фиксном правном послу, уговор се сматра раскинутим „по самом закону“ у часу када дужник падне у доцњу. У том случају повјерилац нема обавезу да дужнику саопштава да уговор раскида нити да тражи испуњење уговора у разумном року.

Одредбама члана 132. ст. 1. и 2. ЗОО је прописано да се раскидом уговора обје стране ослобађају својих обавеза, изузев обавезе на накнаду штете, а ако је једна страна извршила уговор потпуно или дјелимично, има право да јој се врати оно што је дала.

У смислу члана 154. став 1. ЗОО, да би дошло до одговорности за штету потребно је не само да је неко лице претрпи, већ и да се остваре и друге претпоставке и то: постојање субјекта одговорног за штету; штетна радња; противправност штетне радње; узрочна веза између штетне радње и штете. Члан 172. став 1. ЗОО регулише одговорност правног лица за штету коју проузрокује његов орган у обављању или у вези са обављањем својих функција.

У смислу одредбе члана 189. ЗОО, поред права на накнаду обичне штете, оштећеном припада и право на накнаду измакле користи као будућег повећања имовине. Приликом процјене измакле користи, као једног од елемената за одмјеравање интегралне накнаде материјалне штете, узима се у обзир само онај

добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари и који је спријечен штетним догађајем.

Код чињенице да је тужитељ као концесионар, а на основу уговора о концесији од 26.02.2007. године, имао обавезу да изведе радове неопходне за експлоатацију каолина и дацита те да најкасније у року од 5 година започне са комерцијалном производњом каолина, а са производњом дацита најкасније у року од 1 године од закључења уговора, да тужитељ у уговореним роковима није извршио ове обавезе, да је наведеним уговорима о концесији договорено да ће се ти уговори раскинути ако тужитељ као концесионар у року не заврши све потребне радове и почне са комерцијалном производњом, правилан је закључак нижестепених судова да су се стекли сви услови за раскид наведених уговора. Рокови у којима је тужитељ требао извршити преузете обавезе по природи самог посла чине битан састојак уговора, па за раскид уговора није потребна било каква радња ни повјериоца ни дужника. Међутим, уговорима о концесији тужена је преузела обавезу да писменим путем обавијести тужитеља о раскиду уговора. Она је ту обавезу извршила тако што су рјешења о раскиду уговора објављена у „Службеном гласнику Републике Српске“, како то произилази и из пресуде донесене у управном спору који је тужитељ водио против тужене, а чији предмет је управо била законитост наведених рјешења. У овој пресуди је јасно наведено и да тужитељ ни 6 година од дана закључења уговора није отпочео са комерцијалним радом на експлоатацији руде одн. камена, ради чега су уговори о концесији изгубили сврху јер је очигледно да тужитељ обавезе не би извршио ни у случају да му је тужена оставила накнадни рок.

Ревизиони наводи да је тужитељ извршио преузете обавезе у уговореним роковима и започео експлоатацију руде, да рударске и друге објекте није било потребно градити јер се ради о површинском копу и да није било потребе да се прибави банкарска гаранција јер је тужитељ повећао оснивачки капитал, немају упориште у стању списка. Наиме, из утврђеног чињеничног стања, које не може бити предмет оцјењивања у ревизијском поступку, сходно изричитој забрани прописаној чланом 240. став 2. ЗПП, несумњиво произилази да, изузев плаћања једнократне накнаде за концесионо право, прибављања елабората о резервама и извођења дијела припремних радова, тужитељ није испунио преостале уговорне обавезе, ради чега је тужена оправдано раскинула спорне уговоре о концесији. Приликом редовне инспекцијске контроле извршене дана 22.3.2012. године, као и ванредне контроле извршене дана 12.11.2012. године, констатовано је да се не врши експлоатација каолина, да је само у сврху пробе ископано 60 тона ове руде, да тужитељ, осим елабората, није прибавио пројектну документацију нити изградио рударске и друге објекте, да није технички опремљен, да нема запослених радника ни радних просторија те да није организовао надзор над радовима, чиме није испунио услове да започне са комерцијалном производњом руде. Тужитељ није имао примједбе на записнике инспекције, а као оправдање за неиспуњење уговорних обавеза је навео тржишне услове.

У ревизији тужитељ признаје да није изградио рударске и друге објекте и да није обезбиједио банкарску гаранцију, али се правда тиме да то није ни било потребно за реализацију концесије. Тужитељ губи из вида да је предметним уговорима преузео наведене обавезе и да он не може једнострано, без пристанка

друге уговорне стране, мијењати уговорне одредбе, па су наведени ревизиони приговори без икакве ваљане аргументације.

При тумачењу спорних одредаба уговора не треба се држати дословног значења употријебљених израза, већ треба истраживати заједничку намјеру уговарача (члан 99. став 2. ЗОО). У конкретном случају се ради о теретним и двострано обавезујућим уговорима, а мотив због којих су исти закључени је био обострано стицање прихода (тужитељ је приходе требао стећи од експлоатације руде одн. камена, а тужена од концесионе накнаде коју јој је тужитељ требао плаћати мјесечно у уговореном проценту од укупно оствареног прихода). Несумњиво је да се сврха предметних уговора није остварила јер тужитељ ни 7 година по закључењу уговора није почео са комерцијалном производњом нити је туженој исплаћивао концесиону накнаду. Из наведеног произилази да су без основа и ревизиони приговори да нижестепени судови нису правилно тумачили одредбе предметних уговора о концесији. Ирелевантна је тврдња ревидента да му је Пореска управа Републике Српске обрачунавала порез у периоду од 01.5.2009. - 06.11.2012. године јер то не значи аутоматски да је он приход стекао од обављања дјелатности у вези које је добио концесију, поготово ако се узме у обзир да се ради о багателним износима обрачунатог пореза.

Другостепени суд је правилно закључио да суд у парничном поступку није овлаштен да цијени законитост рјешења донијетог у управном поступку (овдје: рјешења тужене о раскиду уговора). Приговоре у вези законитости тих рјешења тужитељ је могао истицати само у управном спору и он је то и учинио, али је његова тужба одбијена, па је парнични суд у овом поступку везан за коначну и правоснажну одлуку по којој су рјешења тужене о раскиду уговора о концесији донесена у складу са законом (члан 12. ЗПП). Стога су беспредметни приговори ревизије да тужена није испоштовала процедуру за раскид уговора јер му није оставила примјерен накнадни рок за испуњење уговорних обавеза, нити му је писменим путем саопштила да ће уговоре раскинути, које приговоре је тужитељ безуспјешно износио у управном спору. С обзиром да у радњама тужене нема противправности одн. да до раскида уговора није дошло њеном кривицом, већ кривицом тужитеља, нису се стекле претпоставке из члана 154. став 1. ЗОО, које су неопходне да би иста одговарала за штету коју је тужитељ претрпио због раскида уговора. С тим у вези, није релевантно позивање ревизије на исказе свједока, налазе и мишљења вјештака те приложене уговоре које је закључио са трећим лицима, јер би ти докази имали значаја само у случају да постоји одговорност тужене за предметну штету, а ње у овом случају нема, како је то напријед образложено.

У смислу члана 207. ЗПП, у жалби се не могу износити нове чињенице нити предлагати нови докази, ако је те доказе странка могла предложити до закључења главне расправе. Стога другостепени суд оправдано није прихватио доказ који је тужитељ приложио уз жалбу (посједовни лист), при чему посебно треба указати да тај доказ, све и да је прихваћен, не би имао утицаја на одлуку суда јер је тужитељ, осим рјешавања имовинско - правних односа, преузео и друге обавезе које није извршио.

Потраживање накнаде штете проузроковане повредом обавеза из уговора о промету робе и услуга закљученим између правних лица (у те уговоре спадају

и предметни уговори о концесији), застаријева у року од 3 године од настанка штете (одредба члана 376. став 3. у вези са чланом 374. ЗОО). По схватању овог суда, нижестепени судови су погрешно примијенили материјално право када су одбили истакнути приговор застаре потраживања накнаде штете, јер тужитељ за штету није сазнао када је у управном спору донесена пресуда којим је одбијена његова тужба, већ је за штету сазнао у јануару 2014. године, када су рјешења тужене о раскиду уговора објављена у „Службеном гласнику Републике Српске“. Стога се тужбени захтјев није могао усвојити чак и под претпоставком да постоји одговорност тужене, јер је потраживање накнаде штете у конкретном случају застарјело будући да је тужба у овој правној ствари поднесена дана 10.02.2017. године тј. по протеклу трогодишњег рока који тече од дана сазнања за штету и учиниоца.

Није спорно да је прије закључења уговора о концесији за експлоатацију руде каолина тужитељ као концесионар исплатио туженој једнократну накнаду у износу од 4.987,00 КМ, као и да је прије закључења уговора о концесији за експлоатацију дацита исплатио туженој ту накнаду у износу од 10.560,00 КМ тј. укупно 15.547,00 КМ. Тужена је дужна да на основу члана 132. став 2. ЗОО врати тужитељу наведени износ па нижестепени судови нису правилно примијенили материјално право када су одбили овај дио тужбеног захтјева јер се овдје не ради о накнади штете већ о правним посљедицама раскида уговора, а такав захтјев застаријева у општем застарном року из члана 371. ЗОО тј. у року од 10 година. Ако је уговор раскинут под неким од услова из чл. 125. - 129. ЗОО, страна која по основу реституције враћа новац дужна је платити затезну камату од дана када је исплату примила (члан 132. став 5. ЗОО), без обзира што она није скривила раскид уговора, јер закон не предвиђа изузетке. Наиме, страна која није скривила раскид (овдје: тужена) могла је захтијевати испуњење уговора, а ако се одлучи да уговор раскине, мора сносити и све консеквенце таквог оприједјељења.

Ради свега наведеног ваљало је, у смислу одредби чл. 248. и 250. ст. 1. ЗПП, одлучити као у изреци.

По оцјени овог суда, тужитељ је успио са сразмјерно незнатним дијелом ревизије, ради чега није било разлога да се нижестепене пресуде преиначавају у дијелу одлуке о трошковима поступка (члан 397. став 2. у вези са чланом 386. став 3. ЗПП).

Предсједник вијећа
Тања Бундало

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић